

Josip Janković

Rječnik

dijete – odrasli
Tumač dječjeg svijeta odraslima

etcetera
• • •

Josip Jankovi

Rje nik
dijete - odrasli

Tuma dje jeg svijeta odraslina

etcetera
• • •

Zagreb, 2007.

Izdava	etcetera.d.o.o. Slavenskog 6 10000 Zagreb
Za izdava a	Mia Jankovi
Urednik	dr. sc. Marija Be irevi
Recenzenti	prof. dr. sc. Gaby a inovi Vogrin i prof. dr. sc. Majda Rijavec mr. sc. Matilda Marko i , prof.
Naslovnica i slog	Tea Jankovi
Ilustracije	Mia Jankovi
Tisak	

© etcetera 2007. Sva prava pridržana.

ISBN 978-953-99612-2-8

CIP - Nacionalna i sveu ilišna knjižnica u Zagrebu

SADRŽAJ

Proslov	5
Rječnik	13
Pogovor	275
Lektira za roditelje i one koji će to tek postati	279
Kazalo	281
Bilješka o autoru	295

PROSLOV

Kad nam se nakon dugog ekanja kona no rodi dijete, puni sre e, zadovoljstva i nade primamo ga u svoj dom, uzimamo u ruke s pažnjom i nježnoš u, pjevušimo mu pjesmice koje smo pohranili negdje u posebne pretince sje anja iz vremena kada su nas roditelji, ro aci i prijatelji obasipali s isto toliko ljubavi i nježnosti. Pri amo mu o svojoj sre i što nam je stiglo u našu malu obitelj, s koliko nestrljenja smo ga ekali, svojoj ljubavi za njega, o tome kako na cijelom svijetu nema tako divnog djeteta i nema roditelja koji su u svom roditeljstvu toliko sretni kao mi. Danima i no ima obasipamo svog malog potomka pažnjom i nježnoš u nikada mu dovoljno neizrekavši i nepokazavši svu svoju sre u što je, evo, došao na svijet i dao nam priliku da mu predamo

sva ona brda ljubavi koja smo za njega uvali, iskažemo se u svom najboljem i najljepšem svjetlu.

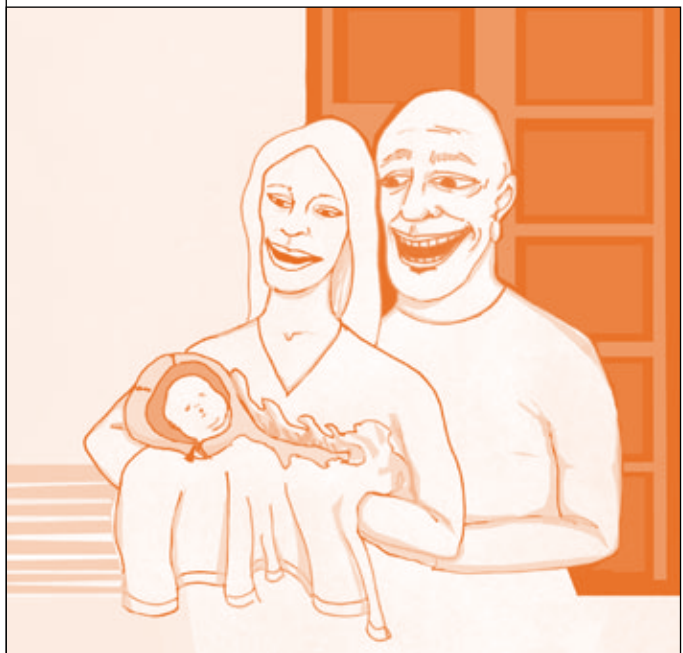
Vrijeme je to neopisive sre e, zadovoljstva bez ostatka ili one uobi ajene pozadine koja je vezana za bilo kakav oblik osobne dobiti, sebi nosti u bilo kojem pa i najbezazlenijem obliku. Vrijeme bezuvjetne ljubavi, vrijeme topline i onoga toliko željenog obiteljskog mira, atmosfere sigurnosti, bliskosti i nježnosti ije tragove nosimo u najskrivenijim kutcima sjeanja i naj eš e ih poznajemo tek kao trenutne proplamsaje ugodne topline u posebnim trenucima kada ni im optere eni tonemo u san ili doživljavamo neko svoje osobno ispunjenje.

U takvom ozra ju do ekujemo prve pokrete svog djeteta pri bu-

enju, dojenju, prematanju, kupanju. S oduševljenjem koje nije doživio ni Neil Armstrong pri prvim koracima na mjesecu inimo svoje prve korake u roditeljstvu. Napeto promatramo to malo bi e koje dolazi kroz nas i preko nas postaje dio ljudskog roda. Divimo se tom udu života što se pred nama uobliava sve više i sve brže u pravog pravcatog ovjeka sa svojim vlastitim potrebama, oekivanjima, zahtjevima i željama. I opet smo prepuni sre e što na sve to možemo odgovoriti i našem malom ovjeku život u initi ugodnijim, ljepšim, potpunijim.

Sve se to doga a onda kada imamo sre u da nam se rodi dijete u našoj životnoj fazi u kojoj smo dostigli zrelost za roditeljstvo i sposobni smo svojim radom osigurati minimalne uvjete za ono što se drži normalnim životom u našoj sredini. Tada nam se doga a fenomen koji možemo nazvati “fenomenom najljepšeg djeteta na svijetu”, a karakterizira ga upravo ta silna sre a zbog dolaska djeteta, našega roditeljstva, bezgrani na i beskona na ljubav i divljenje našem djetetu – otjelovljenju naše ljubavi. Taj fenomen inida roditeljima ništa nije teško u initi za njihovo dijete. Ustajanje u bilo koje doba

no i, hranjenje, njegovanje i bilo koji drugi oblik brige za dijete doživljava se kao divna, dobrodošla povlastica, a ne teret. Taj fenomen dolazi sam od sebe i teško ga se može dozvati ili hiniti, a donosi istu sre u i roditeljima koji ga dožive i njihovoj djeci. itavoj obitelji.

U toj preplavljenosti sre om zbog roditeljstva sve drugo dobiva sporedno mjesto. Roditelji su sposobni satima pri ati o tome što sve zna njihova dvomjese na beba jer ju silno vole, potpuno su joj predani i sve vrijeme koje mogu odvo-

jiti od raznih poslovnih i drugih obveza provode promatraju i ju i bave i se njome. Tako oni postupno nau e prepoznavati djetetova raspoloženja, znakove kojima navještava obavljanje odre enih tjelesnih funkcija, obznanjuje potrebu za hranom, tekunom, snom, komunikacijom ili daje do znanja da se osje a ugodno, zadovoljno i sretno. U tom vremenu, prije nego što dijete nau i govoriti (tzv. preverbalni period), treba savladati tek nekoliko znakova “dje - jeg jezika” kako bismo mogli razumjeti njegove funkcije, potrebe, njegovati ga na najbolji na in. S vremenom se koli ina pojmova “dje jeg rje nika” pove ava u skladu s djetetovim razvojem i okolnostima u kojima živi pa razumijevanje njegovih poruka postaje sve složenije.

U nastojanju da svoje dijete što bolje pripreme za život roditelji, njihovi surogati i drugi odrasli, trude se nau iti ga govoru odraslih, standardnom jeziku sredine u kojoj ono živi. Jednim dijelom je to spontani proces koji se odvija “sam od sebe”, istina, kod jednog djeteta brže i uspješnije, kod drugog sporije ili manje uspješno, a mi odrasli ga nastojimo požuriti kako bi se što prije i što bolje moglo snala-

ziti u svojoj društvenoj i životnoj sredini uop e, te da bismo ga što bolje mogli razumjeti i nadzirati njegove potrebe, akcije i kretanje uop e. Pri tome vjerujemo da se sve dâ izraziti rije ima standardnog jezika i o ekujemo da nas naše voljeno dijete redovito izvještava o svemu što želi ili ne želi, ini ili želi initi, misli i osje a.

No to nije tako jednostavno! Treba vremena da dijete usvoji sve nijanse jezika kako bi njime moglo izraziti doživljaje, sva mogu a raspoloženja, unutarnje porive, reakcije na vanjske podražaje, poticaje, zahtjeve, pritiske. Osim toga, djetetu život donosi puno neokivanih i nepoznatih situacija koje ne razumije, ne zna ih protumačiti, a kamoli rije ima predstaviti drugome, pa bili to i toliko dragi i od svega na svijetu važniji - roditelji. To su razli iti doživljaji koji znaju iritirati, ograni avati dijete u zadovoljavanju bazi nih potreba, boljeti i sami po sebi su teški, zbunjuju i i ometaju jasno razmišljanje tako da je prevo enje doživljaja na jezik sredine ozbiljno otežano ili ak nemogu e. Ima i takvih situacija u kojima se dijete osje a loše, ak jako frustrirano, nesretno, a da nije u stanju razumjeti što mu se uop e doga a,

a kamoli što je uzrok tako teškom osje aju pa onda ni definirati što zapravo osje a. Ne samo djeci, nego i odraslima, doga aju se neo ekivane, stresne situacije koje ih potpuno blokiraju, obeznane. Kako onda to nešto izraziti rije ima i pokazati odraslima što nije u redu da bi oni mogli intervenirati?!

U takvim situacijama dijete reagira nekontroliranim tjelesnim reakcijama, spontanom ponašanjem koje nije vo eno smišljenom namjerom, kako to nedovoljno obaviještenim odraslim osobama može izgledati. Odrasli esto doživljavaju takve oblike ponašanja kao prkos, bunt, zlo esto u jer esto imaju ili postupno poprimaju oblik destrukcije pa odgovaraju negodovanjem, novim pritiskom i manje ili više drasti nom i za djetetovo poimanje situacije potpuno bezrazložnom i nerazumnom - kaznom.

Takvi oblici ponašanja ustvari imaju ulogu "SOS" signala, poziva u pomo nama odraslima, u o ima djece velikima, mudrima i svemogu ima kako bismo otklonili nepodnošljive pritiske, izvore nelagode i bola, što djeca nisu u stanju sama u initi. Ona ne mogu razumjeti da odrasli i prije njih ne uo avaju i ne shva aju njihovu

tešku situaciju i ne otklone izvore neugode, pritiska i bola prije nego što ona postane toliko nepodnošljiva da razumnom ponašanju više nema mjesta. Još su više djeca iznena ena, razo arana pa i gnjevna što ti isti veliki, mudri, sveznaju i i svemo ni negativno, pa i nasilno, reagiraju na ovakve nepodnošljive situacije i pozive nesretne djece za pomo ! Osje aju se izdanom, nevoljenom, odba enom - silno nesretnom! U svakom slu aju onako kako ni u najružnijim snovima roditelji ni bilo tko iz kruga odraslih ne želi da se njihova djeca osje aju i sve bi u inili da se to ne dogodi.

Pa što su uzroci tom problemu?!

Prvi je u o ekivanjima djece koja se temelje na iskustvu. Roditelji su sve vrijeme inili ono što je potrebno da djeci budu zadovoljene sve njihove potrebe ili da imaju bar minimalno potrebne, ako ve ne potpuno zadovoljavaju e, uvjete za rast i razvoj. Uvjeravali su djecu svojim rije ima i postupcima, cjelokupnim ponašanjem, kako oni sve razumiju, znaju i mogu i dijete se samo treba prepustiti njima, njihovoj mudrosti, znanju i snazi pa e sve biti u redu! I u uobi ajenim životnima okolnostima za posve malo dijete to i jest tako. No, život i

razvoj djeteta donose nove situacije i njima primjerene zahtjeve kojima nije lako, a ponekad ni moguće, odgovoriti ako nismo stručnjaci upravo za to područje na kojemu problem nastane. Bez obzira na to, mnogi roditelji nastoje i dalje zadržati svoju poziciju sveznajuih i svemogu ih (Kome nije ugodno vidjeti se u takvoj ulozi?!), ali sada bez stvarne kompetencije za dobar dio situacija s kojima se dijete susreće. U tom slučaju, vrlo često se suočavaju sa svojim neznanjem i nemoć, no tada ih prikazuju ili čak i stvarno prepoznaju kao djetetovu neposlušnost, nemar, zločesto i reagiraju kao policajci, suci, porotici i egzekutori u isto vrijeme i u istoj osobi. Kao da su oni sami savršeni!

Drugi uzrok je što neki roditelji očekuju da se dijete "ponaša" na neki njima podrazumijevaju i način, prema nekim pravilima koja nisu ni za sebe osvijestili, a kamoli da su ih u stanju suvislo, jasno i jednoznačno izraziti. Prenijeti djeci jasne poruke o pravilima kojih se treba držati, putovima kojima treba ići i ciljevima kojima treba težiti i jednom, ako bude sreće, do njih stići. Poznata je izreka da "podrazumijevanje znači – nerazumijevanje"! Istina, svojim ponašanjem roditelji svojoj djeci

neverbalno šalju različite poruke, ali one su često kontradiktorne. Osobito se ta kontradiktornost očituje u onome što odrasli savjetuju djeci i onome što čine ("Nemoj pušiti, to je štetno!", govori roditelj s cigaretom u ustima; "Nemoj piti alkohol, štetan je!", govori roditelj dok sam ispija čašu alkoholnog pića.) i kako da onda ona znaju što je dobro, a što ne. Što su stvarne granice, a što tek deklarativne, parole za lakovjerne!?

Treći razlog koji svemu daje veliki doprinos je taj što mnogi roditelji, a i drugi odrasli koji brinu za odgoj i obrazovanje djece, uopće ne znaju da ih različitim, najprije "nesvršishodnim", a kada nema potrebne reakcije odraslih i destruktivnim ili agresivnim ponašanjem, dijete zove u pomoć, ustvari im poručuje nešto izuzetno važno, a još manje su u stanju shvatiti što im to poručuje! Problem je u tome što odrasli ne znaju jezik svoje djece, a ne pada im na pamet ni da ga pokušaju naučiti! Prava je zagonetka, nerješiva, kako odgajati osobe čiji jezik ne poznamo, ali nitko ga ne pokušava naučiti! Naravno, da bi to bilo moguće potrebno je najprije postati svjestan da taj "jezik" postoji, upoznati ga, proučavati, sakupljati

rije i i na i na ina da ga i drugi, roditelji, odgajatelji, u itelji, nastavnicima, odrasli uop e, nau e i po nu se sporazumijevati s djecom umjesto da od djece o ekuju samo da se "ponašaju"!

Eto, upravo tog posla sam se prihvatio prije stanovitog vremena, shvativši da je u tome jedan od bitnih uzroka tolikih problema i nesporazuma između djece i odraslih, zbog kojih djeca toliko trpe, bivaju doslovno otjerana u najrazličitije probleme - od nezadovoljstva, osjećaja napuštenosti i odbacivanja, depresije, preko agresivnosti i destrukcije do poremećaja u ponašanju i ovisnosti kao njihovog najtežeg reprezentanta. Naravno, ni odrasli nisu zbog svega toga sretni. Štoviše, roditelju nema veće nesreće od zalutalog, izgubljenog, nesretnog djeteta!

Posao nije bio jednostavan jer ni taj "jezik" nije jednostavan. Rijetko su djeca u stanju riječi imati izraziti što ih muči, a onda bi se to što poručuju moglo i razumjeti. Najčešće su poruke skrivene u izrazu lica, različitim oblicima ponašanja kao što je povlačenje, izbjegavanje određenih stvari (obveza prema sebi ili drugima, školi, obitelji, odraslima uopće),

destruktivnim istupima (oštećivanju stvari, zgrada, automobila i druge najrazličitije osobne ili tuđe imovine, bježanju od kuće ili s nastave), agresiji na druge, najčešće vršnjake ili na sebe same (samoozljeđivanje, nanošenje boli sebi samima sve do pokušaja suicida). Tu pripadaju i različiti problemi koji se svrstavaju u psihosomatiku (problemi hranjenja, spavanja, bolova u trbuhu, pretjeranog znojenja u određenim situacijama i slično), problemi koncentracije, tikovi i mnogi drugi. Svi ti problemi poruke su nama odraslima da dijete živi u takvim uvjetima i pod takvim pritiscima inite lja rizika koji onemogućavaju njegovo normalno funkcioniranje, rast i razvoj ili je već došlo i do ozbiljnih posljedica takvog stanja jer ono samo ih nije u stanju otkloniti, a za to odgovornici ne poduzimaju ništa što bi zaista riješilo problem.

Da bi bilo moguće shvatiti sve te, najčešće neverbalne poruke, potrebno je puno učiti o djeci, njihovim potrebama, ponašanju, njihovom zdravlju i bolesti, imati stalno otvorene oči i uši, pažljivo promatrati što se događa, kako, zašto, u kojoj situaciji, s kim ili kim u vezi i promišljati svaku

situaciju, povezivati svaki od “signala” s kontekstom, njegovom pozadinom i mogu im uzrocima, kako bismo ga pravilno dešifrirali, a za sve to potrebna je predanost, beskompromisna opredijeljenost za djecu i ljubav. Bez obzira tko od odraslih bio u poziciji trenutno ili trajno odgovornog za pojedino dijete - roditelj, odgajatelj, učitelj, nastavnik, rođak, bilo tko, za sve to u prvom redu mora djecu -

VOLJETI! Stvarno voljeti! Ne samo deklarativno: zaklinjati se da ih voli, a ponašati se kao da ih nema! Ljubav prema djeci podrazumijeva i to da za njih imamo vremena, energije, strpljenja i da smo u stanju sve druge važne stvari staviti u drugi plan kada nas ti budu i mladi ljudi, koje smo mi stvorili bez njihove volje, traženja i pritiska, donijeli na svijet pa smo onda za njih i odgovorni, trebaju.

AGRESIVNO PONAŠANJE DJETETA

Agresivnost se kod djece javlja vrlo rano. Manifestira se u bacanju predmeta, ugrizima, udaranju, štipanju, mu enju, psovanju, op enito nasilju nad slabijima, zatim bježanju od ku e ili škole. Krajnji izraz agresije, kada je usmjerena prema drugima, može biti i ubojstvo što je kod djece ipak izuzetno rijetko.

Miši nom i drugim aktivnostima prazne se snažni emocionalni naboji usmjereni prema okolini, drugima ili sebi. Razvojem djetetove li nosti i pražnjenje agresivnih naboja postaje sve složenijim i društveno prihvatljivijim (igra, govor, natjecanje). Agresivna pražnjenja kod djece uglavnom se doga aju naglo, automatski i prisilno, a ponekad su pra ena i suženjem svijesti. Ovaj tip ponašanja može biti razli ito uzrokovan. Jedna od mogu nosti je povezanost uro ene sklonosti k agresivnosti s djetetovim temperamentom, emu se pridružuju problemi odgoja, kao što su gruba, rana uskra i vanja i onemogu avanja tijekom njege i odgoja. Nezadovoljene potrebe u ranom dojena kom dobu, pomanjkanje nježnosti, pažnje i ljubavi što je obi no pra eno narušenim obiteljskim odnosima,

sukobima roditelja i hladnom obiteljskom klimom, a grubost i neprimjerene kazne tijekom ostatka djetinjstva, dovode do nagomilavanja negativnih emocija i uspostavljanja istovjetnih obrazaca ponašanja i reagiranja i na najblaže, drugima nevidljive, frustracije. esta i snažna osuje enja koja dolaze iz okoline u predškolskom i školskom dobu na koja se dogra uje pritisak (fiksiranje na dijete, koncentrirani pritisci, ograni enja, pretjerano visoki zahtjevi na dijete u pogledu ponašanja, obavljanja razli itih zadataka i usvajanja školskog gradiva) i takmi enje me u vršnjacima u kojemu obilježeno dijete nema šansi ni u emu, osim upravo

u agresiji, doprinose utvrđivanju agresivnog ponašanja i dovode do izbijanja agresije i bez neposrednog, okolini vidljivog, povoda. U osnovi, agresivno dijete je ono prema kojemu se odnose agresivno. Otežavajuća je dimenzija problema s agresivnošću u nemogućnost djeteta u kojemu se on duboko ukorijenio da kontrolira napade pražnjenja agresivnih emocionalnih naboja i kada to silno želi. Postave li se takvom djetetu iznenadno i afirmativno suviše velika ograničenja, ono može agresiju okrenuti prema sebi na različite načine - čak do suicida. Ukoliko odrasli uoče takvu razinu ovog problema neophodno je potražiti pomoć stručnjaka.

Napadnom agresivnošću u djetetu poružuje odraslima kako mu je neizdrživo u položaju u koji je dovedeno bez svoje krivnje pa šalje "SOS" signale ne bi li se našao netko tko ih zna dešifrirati i tko zna uiniti ono što je potrebno da bi se problem riješio. Ukoliko roditelji, odgajatelji, učitelji i drugi odrasli nisu u stanju odgovoriti potrebama djeteta, dobro je potražiti djelatnika psihologa, obiteljskog terapeuta.

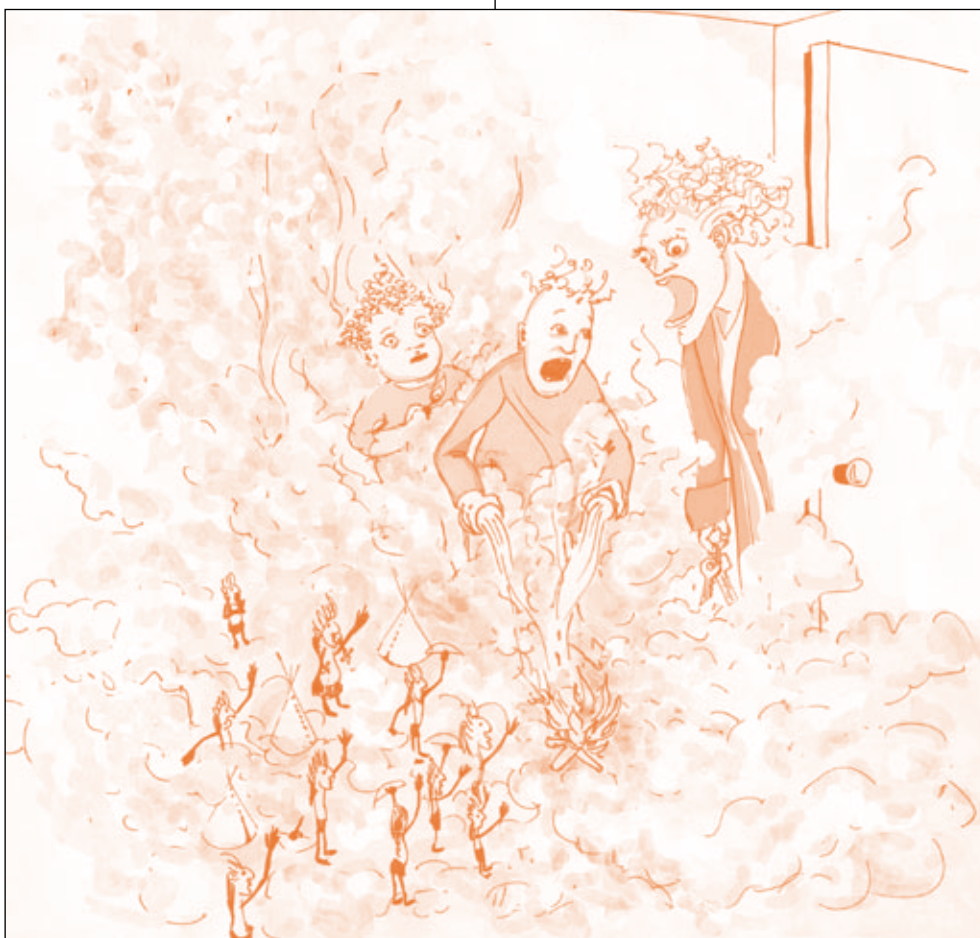
AUTOAGRESIVNO PONAŠANJE DJETETA

Dijete pokazuje sklonost samokažnjavanju (odbija hranu, grize nokte, udara glavom o tvrde predmete), samoozljeđivanju (upa pramenove kose, bode se šiljastim predmetima, reže kožu žiletom ili drugim oštrim predmetom, gasi opuške na koži, ozljeđuje se otvorenim plamenom ili zagrijanim metalom) ili potpunom samouništenju, samoubojstvu.

Time silno uznemiruje roditelje i ostale odrasle u svojoj okolini. Od takve djece osobe "dobrog ukusa" esto zaziru. Osim uju ih i najbliži koji doprinose teškim obiteljskim situacijama što su osnovni uzrok djetetovih poteškoća i odgovarajućeg ponašanja. U njihovim obiteljima postoji itav niz problema, od toga da su i roditelji sami autodestruktivni (samokažnjavaju se na različite načine, katkad i na socijalno prihvatljiv način - radom do iznemoglosti), nanose si fizičku bol (samoozljeđivanje - ožiljci različitog porijekla) ili rade na postupnom, a ponekad i definitivnom samouništenju (uzimaju psihoaktivna sredstva - ovisnici o različitim psihoaktivnim sredstvima, od kave i duhana do alkohola, heroina i sl.)

ajno preživljavaju pokušaje samoubojstva). Nadalje, otkriva se kako roditelji opterećuju djecu krivnjom za takve stvari i to intenzitetom koji djeca nisu u stanju podnijeti pa se počinju samooptuživati, samokažnjavati, samouništavati i konačno samoubijati. Isto tako je u nekim slučajevima moguće zamijetiti da

su djeca sklona dubokim depresivnim stanjima te da u fazi zapadanja u njih ili izlaska iz njih naginju samouništenju. Adolescenti u skupinama znaju biti podložni različitim oblicima autodestrukcije i samoozljeđivanja što katkad ima ulogu svojevrsne inicijacije, a ponekad, mada vrlo rijetko, razvijaju autohtonu

filozofiju apsurdna, beznačajna i samouništenja (primjerice: grupa "crna ruža"). Sli ne posljedice kada ima uključivanje mladih u razne, najčešće nepoznate, sektore koji ih vode u različite oblike "žrtvovanja" samouništa- vanjem, čak i do kolektivnih samoubojstava.

Ovakvim oblicima ponašanja dje- ca i mladi najčešće nesvjesno poru- uju roditeljima i ostalim odraslima kako su izložena suviše velikom pritisku, optuživanju, vođena na krivi način ili u potpuno pogrešnom smjeru te da uz pomoć njih treba iznaći razloge takvom pona- šanju.

AUTODESTRUKTIVNO PONAŠANJE DJETETA

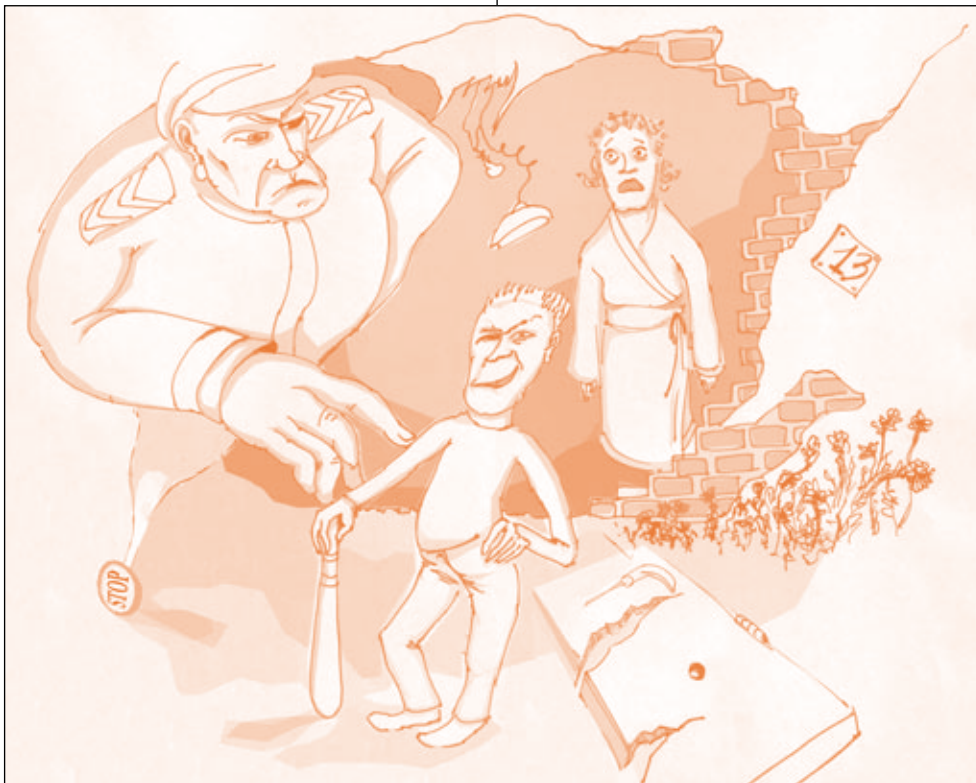
Dijete, često adolescent, počinje se samosabotirati. Bio je izvrstan učenik, volio učiti, prikupljati znanje na sve dostupne načine, a odjednom prestaje učiti, počinje namjerno odbijati odgovarati u školi kako bi dobio što više negativnih ocjena, izostaje s nastave kako bi skupio što više neopravdanih sati, čini različite nepodopštine kako bi dobio što teži ukor, počinje odbijati bio isključen iz škole.

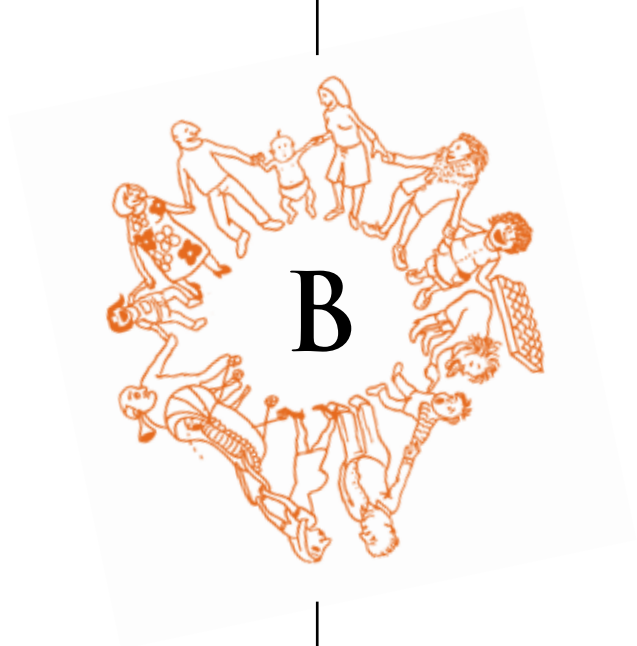
Zna se upuštati u različite ovi- sni koje eksperimente pa i potpu- no se predati ovisnosti što mo- že završiti i vrlo loše, čak i tra- gično. Ponekad se sa skupinom vršnjaka sklonih asocijalnom ili antisocijalnom ponašanju upušta u različite kriminalne pothvate! Kad je doveden u situaciju da pred autoritetima odgovara za svoje postupke ne pokazuje znakove žaljenja zbog učinjenog. Dobar promatrač primijeti čak i od- ređenu dozu likovanja, osobito u prisustvu roditelja! Istraži li se dublje pozadina takvoga ponaša- nja često se može ustanoviti da su roditelji s jedne strane zanemari- vali ovo dijete, favorizirali drugo dijete koje je moglo i smjelo i- niti sve što mu se sviđelo, bilo oslobođeno dužnosti u obitelji, a ponekad bi se njegovi "grijesi" pri- pisivali prvome. Najprije su dijete doživljavali zrelim i za ono za što sami nisu bili zreli i opterećivali ga suviše teškim teretima svojih poslovnih briga, braćuh problema, obiteljskih sukoba, osobnih kriza. Čak su davali naslutiti moguću e- tragičnu inače ako se situacija sama od sebe ili "božjom voljom" (jer sami ne žele ništa mijenjati ili ne znaju što poduzeti) ne promijeniti. Pritom dijete nisu "honorirali" ljubavlju,

priznanjem, položajem u obitelji ili na neki drugi razuman način kao nadoknadom za razumijevanje i trpljenje.

Ovakvim ponašanjem adolescent nesvjesno poručuje odraslima da su ga istovremeno zapostavljali i preopterećivali, da to više nije u stanju podnositi te da je traži i naivne da ga oni u konačnici našao ovaj, za njih možda bolan i čak nalik na kažnjavanje, ali za njega još bol-

niji i s daleko težim posljedicama. Ovom pozivu u pomoć treba odmah odgovoriti. Ako odrasli odgovorni za dijete (roditelji, učitelji, odgajatelji) ne znaju kako, trebaju hitno potražiti pomoć stručnjaka, dječjeg obiteljskog terapeuta, psihologa.

BAVLJENJE PREDMETIMA OSOBA DRUGOG SPOLA, “FETIŠIZIRANO” PONAŠANJE

Dijete obla i odje u bližnjih drugog spola, še e u njoj po ku i, gleda se u ogledalu.

Kod djece je ta pojava kao problem, oblik spolne posebnosti, izuzetno rijedak. Predmete drugih osoba (maj ine stvari, odje u) djeca koriste kao prijelazni objekt koji smanjuje strah i ima ulogu uspostavljanja kvalitetnog odnosa s tim osobama. Bavljenje tim stvarima i odjevnim predmetima pomaže im prevladati strah pred

odraslom osobom, njihovim vlasnikom i lakše i cjelovitije prihvatiti tu osobu. esto je to igra odraslog, puna mašte i kreativnog interpretiranja životnih situacija iz perspektive djeteta, priprema za uloge koje e dijete jednog dana morati preuzeti. Tek ukoliko se takvo ponašanje ustali i produži može poprimiti zna ajke fetišizma – korištenje razli itih predmeta odre enih osoba isklju ivo u svrhu spolnog zadovoljavanja. Stoga treba, kao i u drugim situacijama, biti vrlo oprezan pri kvalifikacijama dje jeg ponašanja. Neadekvatna procjena može imati više nego štet-

ne posljedice za djetetov cjelokupni razvoj, i to do kraja života.

Djeca ovakvim ponašanjem poru uju da imaju potrebu približiti se odrasloj osobi suprotnog spola na drugi način, potpunije i stvarnije nego što su do tada mogla pa im zbog određenih zapreka trebaju neki prijelazni objekti – predmeti, stvari. Ove oblike ponašanja ne treba prenaplaćivati jer prolaze sazrijevanjem i konačnom spolnom identifikacijom. Tek ako sami ne prestaju, dobro je potražiti pomoć stručnjaka – dječjeg psihologa, psihoterapeuta.

BLIJEDO, ZA OKOLINU NEZAINTERESIRANO DOJENČE

Beba, osim takvim vanjskim izgledom, privlači i pozornost svojom nezainteresiranošću za ono što se oko nje događa. Ponekad se oglašava osobitim glasovima bez otkrivanja odgovora iz okoline.

Dijete je u pravilu zainteresirano za svoju okolinu i ima zdravu, rumenu boju. No primijetiti li se suprotno, valja dobro razmisliti. U prvom redu treba razmisliti o tome koliko mu vremena posvećujete, koliko ga mazite, tepate mu,

pjevušite, koliko ste nježni u dodiru s njim... pokušavajte mu na svaki način pokazati koliko ga volite i koliko vam je važno. Ukoliko pri tome, ili već tijekom itanja ovih redaka, osjetite nelagodnost, otpor ili ste sigurni da su to nepotrebne gluposti, posavjetujte se sa stručnjakom (pedijatrom, psihologom, dječjim pedagogom) što prije možete. To zbog toga da biste se vi zaštitili od nepotrebne nelagodnosti, a i zaštitili dijete od zaostajanja u emocionalnom, kognitivnom i socijalnom razvoju i ozbiljnih smetnji koje mogu prerasti u tjelesne i psihičke poteškoće do razine bolesti, a jednoga dana i poremećaje u ponašanju. Isto tako nemojte pretjerati ni u čemu jer nikakvo pretjerivanje nije dobro. Vaše dijete treba upoznati i ostatak svijeta, razvijati i zadovoljavati vlastite interese, jesti, spavati i još mnogo toga – sve više što vrijeme više odmiče. Vjerojatno više ni za koga nije tajna da ono sve ove zadatke može obaviti, posebno u prvim tjednima i mjesecima, jedino uz vašu predanost i toplinu.

Dijete, njegov organizam, daje okolini do znanja da mu nisu zadovoljene osnovne biološke potrebe iz skupine psiholoških – emocionalnih potreba i do i do kašnjenja u raz-